

Ulysses von Ithacia

Af LUDVIG HOLBERG

PREMIERE 10. SEPTEMBER 1999

AARHUS TEATER · SCALA

Chilian

Fornuft eller galskab?

Ulysses: Chilian, ... Når du ser en ting for dine øjne, må du ikke tvivle derom. Hvis du ser sne midt om sommeren, må du ikke sige, det umuligt kan være sne, da det jo er sommer. Det er tilstrækkeligt, at du ser sneen for dine øjne.

Chilian: Jeg forstår, jeg må lægge fornuften på hylden i hele denne historie, herre. Jeg vil da ikke tvivle mere, men derimod tænke på, hvordan vi kan slippe ud af denne fælde.

II. akt, 1. scene

Ulysses vender tilbage

af Bent Holm

“Har vi ikke vel reyst? Herre?” er et af de få citater fra Holbergs *Ulysses von Ithacia*, der måske er blevet hængende (“Ulysses” er den romerske version af navnet på Homers helt Odysseus – stykkets navne er i det hele taget brokker af mytologier, romaner, bibel, teater m.v., i et sindssvagt sammensurium). Chilians sarkastiske spørgsmål falder i den beske slut-akt, da Ulysses vender tilbage fra sine stolte bedrifter, blot for at finde alt i ruiner. Hans højstemte retorik sættes i patetisk relief af en absurd trøstesløshed. “Har vi ikke vel reyst? Herre?” er den desillusionerede konklusion på en færd, som stort set ingen steder førte hen. Ustandseligt deklamerende går helten herefter i opløsning.

Ulysses von Ithacia er i en vis forstand en scenisk videreførelse af Holbergs “heroisk-komiske” gennembrudsværk, helte-digtet om *Peder Paars* (1719–20). Bag *Peder Paars* ligger tre klassiske værker om rejser. Dels de antikke epos’er Homers *Odysseen* og Vergils *Æneiden*, dels Cervantes’ roman *Don Quixote* (1605–15). Homer havde i *Iliaden* skildret følgerne af den skønne Helenes bortførelse til Troja, og i *Odysseen* beskrev han så helten Odysseus’ eventyrlige hjemrejse til den trofast ventende hustru – hvorunder han strander hos troldkvinden Kirke, som forvandler hans mænd til svin. Det magiske punkt er selvsagt hjemkomsten til kongeriget Ithaka, mødet med den verden han forlod. *Æneiden* er det romerske sidestykke, beretningen om den trojanske prins Æneas som efter byens fald lander i Italien og her grundlægger Romerriket. Også han har mødt sin fristerinde, i skikkelse af den karthagiske dronning Dido. Som hos Homer er det

spillet mellem højere magter og heltens dyd og tappehed, der driver begivenhederne frem mod slutmålet, hvor helten indtager sin plads som hersker og forenes med kvinden. Anderledes med Don Quijote – den arme ridder udi egen indbildning, som heroisk jager fantasmer, hvis hjertes herskerinde er et fantasibillede, og som går under i konfrontationen mellem illusioner og realitet. Hans modpol er den gæve Sancho Panza, der ser bag om sin herres indbildte verden.

I Holbergs helte-digt er hovedpersonen en god købmand fra Kalundborg som begiver sig på rejse til sin elskede Dorothea i Århus. Men guderne blander sig. På vejen slås han ud af kurs, da misundelsens gudinde presser vind-guden Æolus: “Ach, slip en kraftig Vind...”. Paars strander på Anholt, hvor han møder sin fristerinde i skikkelse af foged-datteren Nille, men står imod som en sand dydsdragon. Han slipper bort fra øen, men slås i land på den jyske kyst, og da hans tro svend Peer Ruus (hans “Sancho Panza”) præsenterer ham som en stor hærfører, sættes de begge i dårekisten. “Den heele Stad er gal, og jeg er eene viis” tænker Paars, med en ophøjet ro, der ifølge forfatteren helt uddistancerer Don Quijote: “... I Spanjer! som saa prale/ Med eders Don Quixot, saa stort om hannem tale/ Beskuer denne Mand...”. I samme åndedrag sammenlignes Paars med både Odysseus og Æneas. Brutalt ribbet for alt begiver de to hovedpersoner sig halvnøgne til fods mod Århus... om Paars forenes med sin elskede Dorothea blæser i vinden på vejene omkring Århus – patos’en og dermed digtet knækker over og blaffer løsagtigt til slut. Ankomsten var absurd. Den fører ingen steder hen.

En ligeså patetisk tilbagevenden fin-

des i Holbergs roman *Niels Klims underjordiske rejse* (1741). Hovedpersonen falder ned i jordklodens indre, hvor der findes et helt solsystem. Hans rejser kulminerer i grundlæggelsen af Det Femte Monarki, hvormed han i egen opfattelse overgår både Alexander den Store og Cæsar. Han hersker under titlen “Niels den Store, Solens gesandt, Kejser i Quama og Mezendore, Konge over Anaqui, Alectorien, Arctonien, de Menzendoriske og Martinianske Riger, Storhertug i Kispusien, hersker over Martinia og Kanaliska etc. etc.” Men han styrttes og falder tilbage til jorden igen. Ved hans hjemkomst kender ingen ham (han oplever hvad Paars frygtede: at blive taget for Jerusalems Skomager). Den fordums kejser ender som klokke i Bergen, og lidt til en side. Undertiden drømmer han om *come-back* til den indre verden.

Holbergs så på rigtige helte med en blanding af skræk og skepsis. I *Sammenlignede Helte-Historier* (1739) behandler han de antikke heroer. Nid og nag og grusomhed var deres drivkræfter, konstateres det. Om den berømmelige homeriske helt Akilleus siges det, at hidsighed, blindt had og muskelstyrke gør ham mere til et dyr end et menneske. Konklusionen på analysen af Akilleus og Odysseus lyder, at “en Helt er en Mand, der rover, plyndrer, og slaaer Mennesker ihjel med en saadan bestandig Lykke og Succés, at ingen drister sig til eller formaaer at stille ham til Regnskab derfor (...) eller en Helt er en Mand, der ved Sviig og Underfundighed kommer til Rigdom og Velstand, og sætter sig selv og sit Land i den Stand, at han bliver til Skræk for alle sine Naboer.” Almindeligt beundrede skikkelser som Alexander den Store og Cæsar omtaler han uden begejstring. Alexander beskrives som en,

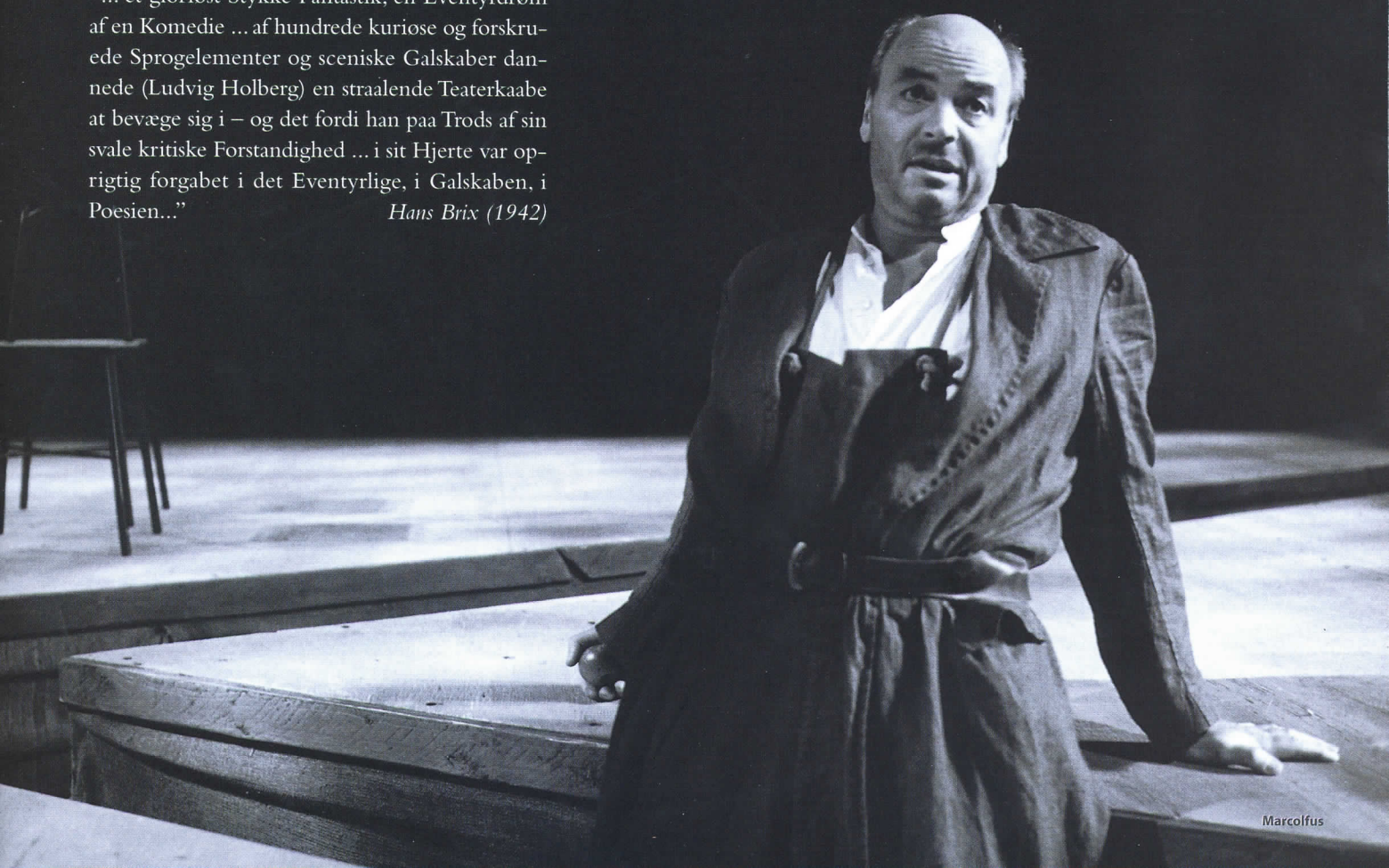

Pallas, Juno, Venus

Om *Ulysses von Ithacia*

"... et gloriøst Stykke Fantastik, en Eventyrdrom af en Komedie ... af hundrede kuriøse og forskruede Sprogelementer og sceniske Galskaber dannede (Ludvig Holberg) en straalende Teaterkaabe at bevæge sig i – og det fordi han paa Trods af sin svaale kritiske Forstandighed ... i sit Hjerter var op-rigtig for-gabet i det Eventyrlige, i Galskaben, i Poesien..."

Hans Brix (1942)

Marcolfus

“der opofrede fast milion Mennesker. Skal Heroismus bestaae i at løbe Hovedet mod Væggen og foragte sit og andres Liv, saa kan man give den Æres Titul til ligesaa mange umælende Dyr, som Mennesker.” Andetsteds (i *Epistel* 97) siger han om historiens legendariske mænd, “at der er ingen Forskiel imellem dem og ordinaire Slagtere, uden den, at de første forstaae at slagte Mennesker, og de sidste Quæg”.

Også narren er for Holberg en tve-tydig figur. Han var til stadighed fascineret af Don Quijote, manden der skabte sin egen virkelighed. I en af sine *Moralske Tanker* hævder han, at man nærmest må misunde narrene. “Hvo kan negte, at jo Don Quixot var lyksalig, efterdi han bildte sig ind, at den heele Verden skalv og bevede for ham, og eftersom han ansaae en Strid med en Vindmølle af større Importance end de største Sejervindinger, som Alexander Magnus havde erholdet”. Med den paradoksale konklusion “at Narrer alleene ere lyksalige udi denne Verden”. Sammenlignet med de virkelige helteskikkelser er en Don Quijote mere farlig for sig selv end for sine omgivelser. Peder Paars er først og fremmest latterlig i al sin dydige umodenhed. For så vidt er selvbedraget en nåde. Problemet opstår, når fantasien eller fanatikeren får magt. Det er det, der sker med Klim. Han udvikler sig til en despot, der spreder massakrer omkring sig. Holberg så med den yderste alvor på den fare. Temaet ligger under *Den politiske kandestøber*. At han lever i en illusion, gør Herman von Bremen til en nar. Hvad ville der ske, hvis han ikke var blevet standset? *The Return of Herman von Bremen*, så at sige. Herman vender tilbage...

Ulysses von Ithacia udspiller sig i et virkelighedens ingenmandsland. Sted og tid er diffuse. Man flytter sig og kommer ikke ud af stedet. Tiden lever sit eget relative liv: der sker ingenting, før til slut, da dens spiralbevægelser suger også Chilian med i malstrømmen. Hovedpersonerne vender hjem og ingen kender dem, som i et eventyr, efter alle disse år.

Filmen har tilsyneladende spolet sig frem af sig selv i rasende fart, hvorefter den knækker.

Magten ligger i høj grad i herredømmet over sproget. At have magt er bl.a. at have ordet i sin magt. Forudsat at der er magt bag ordene. Sproget skaber hvad det nævner. Antyder Chilian tvivl om herrens udlægning af virkeligheden, kan han uden videre sættes på plads: “Naar du seer en Ting for Øyne, maae du icke tvile meer derom. Om du saae Snee midt om Sommeren, maatte du icke sige, det er icke mueligt, at det er Snee, thi det er jo Sommer. Nock var det jo dig, at du saae Sneen for dine Øyne”. Sproget er den retoriske rus, et selvafstivende *drug*, der slår ud i de særeste gevækster af pubertær poesi, et slynget egocentrisk volapyk, som i Ulysses’ ordre om, at “Mit med Drage-Blod besmurte Sværd Dyrendal, som jeg tog fra Kongen af Mesopotamien i det store Slag bey Minchrelien (skal) hidfores tillige med min Diamant-haarde Brynie og min Hielm, som den Brasilianske Dronning von Saba med sine Alabaster Hænder satte paa mit Ridderlige Hoved da jeg skulle i Kamp med den 4-Hoved Ridder Langulamisopolidorius. Min udi Krig Flamme-spyende hest Pegasianus, som tilforn var den stolte Ridder Poliphemus af Mundien, men blev omskabt til en Hest af hans Avindsyge Stivmoder Constantinopolitania, maa sadles med min Elfenbeens Sadel, og mit med Guld og Perler af den Longobardiske Jomfrue Rosimunda virkede Skabrack.” Intet under, at da Ulysses slutter endnu en opgejlet bravade af med spørgsmålet: “...I ædle og stolte Riddere Riddere! forstaaer mig vel?” svarer Chilian afsides: “Knap nock”. Holberg skriver sig her ind på linje med de store nonsens-fabulanter – med sådanne sproglige udslip fra mere bizarre bevidsthedstilstande, en højere form for idioti, som dukker op hos f.eks. en galning som Alfred Jarry i hans obskone marionetkomedie om *Kong UBU* (1896), hvor man finder tilsvarende tirader, som da den groteskepsykopatiske titel-helt monomant kvær-

nende drager i ledning: “... og dog er vor spådom gået i opfyldelse, den fysiske stok har øvet mirakler og der er ingen tvivl om at jeg havde fået fået ham komplet slået ihjel dersom ikke en uforklarlig rædsel var kommet over os for at bekæmpe og annullere virkningerne af vort mod. Men vi måtte pludselig gøre omkring, og vor frelse kan vi kun tilskrive vor behændighed som rytter såvel som kraftigheden af FnisenHansenhestens bentøj, hvis raphed kun har sin lige i dens kraftighed og hvis lethed udgør dens navnkundighed, samt endelig til dybden af den groft som meget apropos viste sig for fodderne af vor fjende, med andre ord vores, den her tilstedeværende Storfinansmesters fjende. Alt dette er såre smukt, men ingen hører det. Nuvel, det begynder forfra!”

Meget af Holbergs konstruktion består i frontalsammenstødet mellem to forståelser af virkeligheden, afstemt i to sproglige tone-arter. Det er klart, at når skellet mellem jævn, umiddelbart tilgængelig menneskelig tale og opstyltet magtsprog udviskes, ganske enkelt fordi den jævne tale lyder besynderlig i nutidige øren i kraft af sine gammelmødige snirklerier – så har man et problem. Heraf et forsøg på i denne version, meget diskret, at banke rusten af sproget, at gøre den menneskelige tale tilgængelig – som den er tænkt – mens den sorte tale fortærende er sort. Samtidig er der luget ud i det revy- og parodi-gods i stykket, der tynger teksten i en moderne sammenhæng – for i stedet at lade historien selv træde frem på sine egne besynderlige ben. Spørgsmålet er jo, hvor radikalt præmisserne egentlig er skiftet. Her mod slutningen af et århundrede, der lagde ud “for verden gik af lave”, er det ubehageligt at se Ulysses atter vende tilbage.

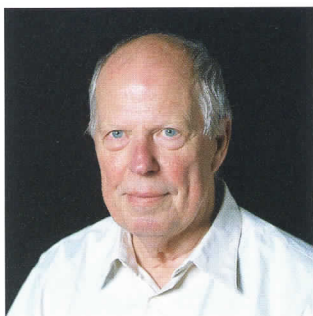
Bent Holm er mag.art. i teatervidenskab og dr. phil. på en afhandling om commedia dell'arte (1991). Ansat som lektor ved Teatervidenskabeligt Institut, KU. Desuden dramaturg og oversætter med speciale i bl.a. Goldoni og Dario Fo.

Elsa, Dido, Rasmus

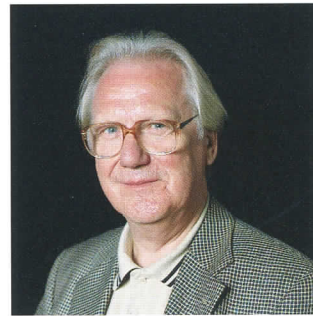
Ulysses, Chilian

● Asger Bonfils

● Anette Hansen

● Erling D. Bjerno

På rejse i Holbergs verden

Det kreative team, instruktør **Asger Bonfils**, dramaturg **Bent Holm** og scenograf **Anette Hansen**, er efter *Jeppes på Bjerget* i 1993 og *Den politiske Kandestøber* i 1997 nu nået til *Ulysses von Ithacia*.

Instruktør Asger Bonfils har siden sin første instruktøropgave i 1957 arbejdet som både instruktør, skuespiller og lærer. Fra 1967-72 var han ansat som rektor på Skuespillerskolen ved Aarhus Teater. Han har iscenesat på alle store scener i Danmark – både ny dansk og udenlandsk dramatik. *Ulysses von Ithacia* er Asger Bonfils femte Holberg-opsætning, startende med *Hexeri eller blind Alarm* (1990) og *Jean de France* (1995) på Den Nationale Scene i Holbergs fødeby, Bergen.

Dramaturg Bent Holm har været med Asger Bonfils hele vejen gennem Holbergs univers som tæt samarbejdspartner. Mag. art. i teatervidenskab Bent Holm

er – foruden dramaturg og oversætter med speciale i bl.a. Goldoni og Dario Fo – Holberg-forsker og dr. phil. på en afhandling om commedia dell'arte. Han er ansat som lektor ved Teatervidenskabeligt Institut på Københavns Universitet.

Anette Hansen kom første gang til Aarhus Teater som scenograf på *Jeppes på Bjerget*. Hun er uddannet på Skolen for Brugskunst, har studeret på Arkitektskolen i København og hos scenografen Mischa Scandella i Rom. Som freelancer har hun siden 1972 haft en lang række opgaver på de danske scener bl.a. *Øjne* af Peter Asmussen på Hippodromen og *Den Vægelsindede* på Folketeatret, *13m²* af Jess Ørnsbo og *Hellige Køer* af Oliver Seznick på Teatret ved Sorte Hest. På Aarhus Teater har hun desuden lavet scenografi til Kuschners *Engle i Amerika*, Lars Noréns *Klinikken* og Goldonis *En Tjener – To Herrer*.

Komponist Erling D. Bjerno

Det er en meget erfaren mand, som står for musikken i aftenens forestilling. Erling D. Bjerno er uddannet – med organisteksamen – fra musikkonservatoriet. Efter i et par år at have undervist og skrevet musik til Rudolf Steiner Skolen i Århus, debuterede han med sin første symfoni i 1961. Da det nuværende Svalegangen åbnede i 1963, var han ansat i teatrets første sæson som huspianist- og komponist. Herefter har han været organist i en lang årrække ved Ansgar Kirke i Aalborg, og blev i 1996 ansat som lærer ved Nordjysk Musikkonservatorium. Foruden undervisningsmusik, kammermusik, korværker og teater-, radio- og tv-musik har Bjerno skrevet 7 symfonier, oratorier, messer og kantater.

På Aarhus Teater har Erling D. Bjerno skrevet musik til bl.a. *Karlson på Tøget*, *Nederlaget*, *Heksejagt*, *Ifigenia*, *Djævelen og den gode Gud*, *Hexeri eller blind Alarm*, *Vølponen*, *Det velsignede Barn* og senest til *Kærtegn* i 1998.

Pallas

Forestillingsleder
Regissørassistent
Instruktørassistent
Koreografi
Stagefight
Suffli
Afvikling lys
Afvikling lyd
Sceneteknik
Teatermaler
Leder af snedkeral
Kostumierer
Kostumeassistent
Frisør
Rekvisitører
Urpreniere

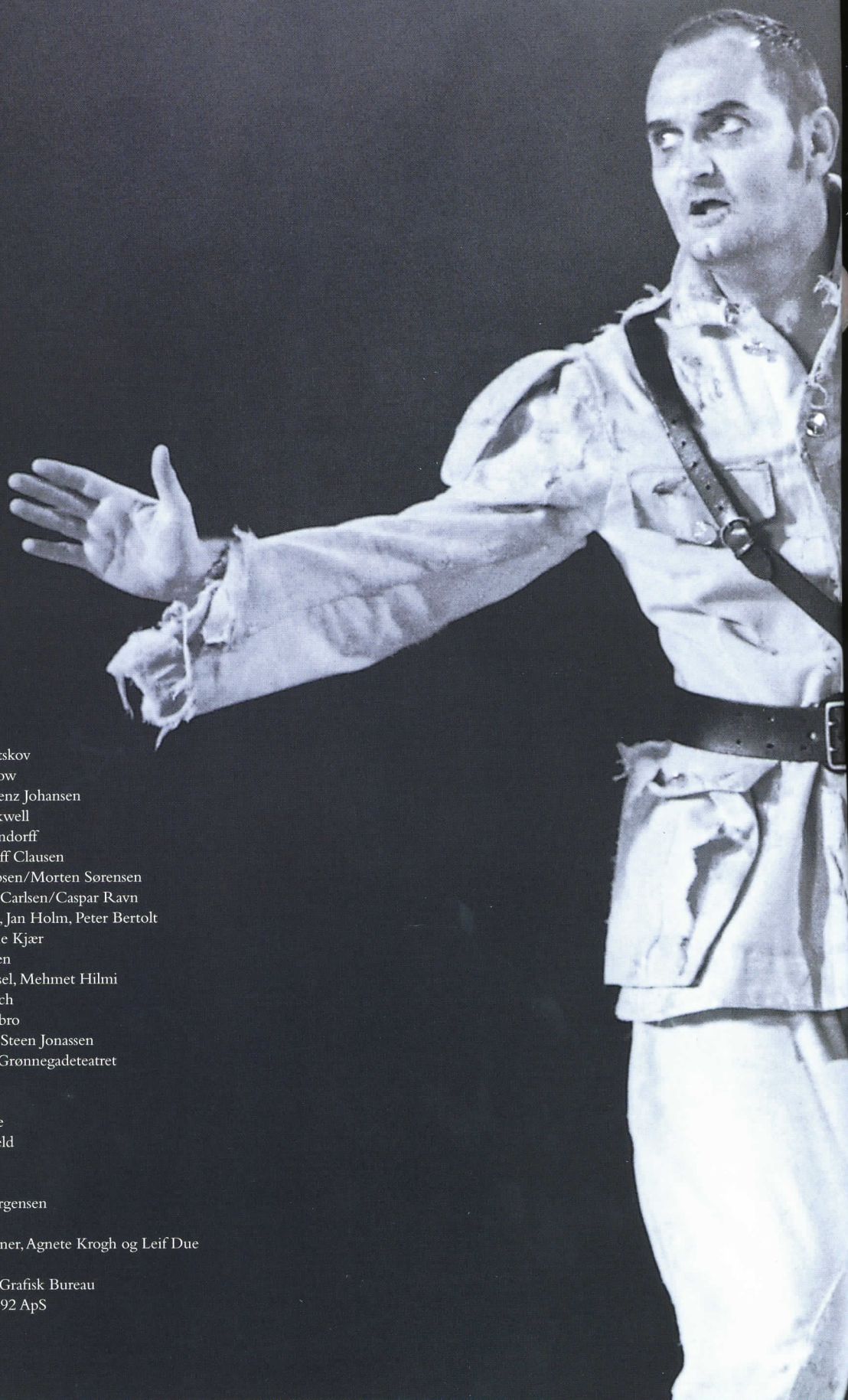
... Claus Mydtskov
... Silja Rønnow
... Kasper Lorenz Johansen
... Chris Blackwell
... Hother Bondorff
... Hanne Wolff Clausen
... Knud Jacobsen/Morten Sørensen
... Andreas A. Carlsen/Caspar Ravn
... Erik Wisler, Jan Holm, Peter Bertolt
... Anne-Marie Kjær
... Kai Johansen
... Hanne Gissel, Mehmet Hilmi
... Gurli Radich
... Britta Høxbro
... Viggo Bay, Steen Jonassen
... Juni 1724, Grønnegadeteatret

Teknisk chef
Dekorationschef
Kontorchef
Teatersekretær &
markedsføringschef
Teaterchef

... Jens Ravn
... Jørn Walsoe
... Ralf Rudfeld
... Leif Due
... Palle Jul Jørgensen

Programredaktion
Foto fra afsluttende prøver
Plakat & program layout
Tryk

... Jørgen Heiner, Agnete Krogh og Leif Due
... Jan Jul
... Smidstrup Grafisk Bureau
... C.C. Print 92 ApS

Ulysses von Ithacia

Af Ludvig Holberg

Isenesættelse ... Asger Bonfils
Dramaturg ... Bent Holm
Scenografi ... Anette Hansen
Komponist ... Erling D. Bjerno
Lysdesign ... Niels Emil Larsen
Lyddesign ... Andreas A. Carlsen

Prolog

IRIS, gudernes sendebud ... Lotte Munk
PARIS, prins af Troja ... Anders Baggesen
Gudinder
JUNO ... Merete Hegner
PALLAS ... Merete Voldstedlund
VENUS ... Katja Holm

I Ithacien

MARCOLFUS, Paris' tjener ... Klaus Wegener
HELENE ... Merete Hegner
ØLLEGÅRD, Helenes tjenestepige ... Lotte Munk
ULYSSES ... Niels Ellegaard
CHILIAN, hans tjener ... Kim Veisgaard
ROSIMUNDA, Helenes søster ... Merete Hegner
PENELOPE, Ulysses' hustru ... Katja Holm
ASVERUS, kejser ... Hother Bøndorff
EN RIDDER ... Karl Erik Christophersen
EN ITHACIANER ... Lars Høy

I Troja

EN TROJANSK BONDE ... Karl Erik Christophersen
Ithacianske generaler
HOLOPHERNES ... Ejnar Hans Jensen
MITRIDATES ... Hother Bøndorff
TIRESIUS, spåmand ... Lars Høy

I Cajanien

DIDO, dronning ... Merete Voldstedlund
RASMUS, hendes tjener ... Anders Baggesen
ELISA, hendes tjenestepige ... Lotte Munk

SOLDATER ... Thomas Nørgaard Nielsen
Steffen "Buster" Hansen
Mads Heilskou Rasmussen
Sune Christoffer Abel

Musikindspilning ... Erling D. Bjerno (orgel)
Marlene Bichel (sopran)
Kai Steensgaard (percussion)

Premiere ... 10. september 1999

Forestillingens varighed ... ca. 2 1/2 time inkl. pause

Ulysses, Chilian

Bidrag til fantasteriets historieskrivning

– i Holbergs lys

Jeg haver udfundet, og klaringen blant andet kand bevise, at den *Trojanske* Krig er ført udi Norge, og at *Troja* er det samme som *Trandia* eller *Trundhiem*: Thi alle Græske og Trojanske Navne ere ikke andet end fordrejede Norske Ord, som for exempel: *Trojlus* er ikke andet end *Troels* eller *Truels*, *Paris* Per Iversen, *Hector* Henrik Thorsen, *Palamedes* Palle Mikkelsen, *Agamemnon* Aage Mogensen, *Olysses* Ole Lykke, *Achilles* Acho Hellesen, *Ajak* Anders Jacobsen, *Helene* Ellen, og saa fremdeeles. Efterat jeg udi min *Thesi* saaledes er bleven bestyrket af Navnenes Overensstemmelse, er jeg bleven opmuntret at eftersøge Historien selv af den *Trojanske* Krig, hvilken jeg tydelig haver fundet udi et gammelt Islandsk *Manuscript* saaledes. En Konge-Dotter af Hedemarken ved Navn Ellen blev bort-

snappet af en Trundhiems Jarl *Per Iversen*; hvorudover alle Syndenfieldske Næsse-Konger forbandt sig sammen mod samme Jarls Fader, som de regierede udi Trundhiem, og kaldtes *Prebend Amundsen*, hvilket Navn Grækerne siden have fordrejet til Priamus. Efter to Aars Belejring (de løgnagtige Græker sige ti Aar) blev Staden *Trandia* eller *Troja* omsider indtagen og ødelagt: den laa siden længe ød; alleene de efterfølgende Konger lode sig nøje med et Slot kaldet Laden, indtil de omsider funde for Godt, paa den gamle *Troja* Grundvold at anlegge en ny Stad, som fik Navn af *Nidraas*. Blant alle Helte, som lode sig bruge i denne Krig, finder jeg kun een Dansk Herre, nemlig den gamle *Nestor*, hvilken meenes at have anlagt den Stad Nestved udi Siælland. Jeg haver sat mig for omstændigheden at be-

skrive den heele Krig fra Begyndelsen til enden, som den er ført udi Norge, og at skikke den strax til *Collegii Politici* Eftersyn.

Citatet fra *Epistel 193* er Ludvig Holbergs parodi på polyhistoren Olaf Rudbecks gigantiske værk *Atlantica*, hvori han, med uimodståelige argumenter beviser, at mange forhold som græsk-romerske forfattere henfører til Orienten, Grækenland og Rom – i virkeligheden hører hjemme i Norden. Ved fræk navneforvanskning har antikke skribenter tilegnet sig nordiske helte og begivenheder – "THI DET ER JO VITTERLIGT, AT EFTER SYNDFLODEN BLEV DE NORDISKE EGNE FØRST BEFOLKEDE."

Ulysses, Chilian, Tiresius

Penelope

Bevidsthed og tiden

Tidsbevidstheden er først og fremmest den opfattelse af tid som enhver af os har. Bevidstheden om det tilkommende, forbigangne og nærværende, om tid som kommer, tid der går. Denne elementære tidsbevidsthed kan udvikles, bearbejdes, reflekser og sættes på begreb. Men tidsbevidsthed, hvad er så det? Er det en art overbevidsthed? Et i en eller anden for-

stand transcendentalt ego? En bevidsthed? Uden for tiden? Det mener jeg ikke. Tidsbevidstheden er en bestemt bevidsthedsfunktion mellem andre og som alle andre selv underlagt tiden, en bevidsthed i tiden om tiden. Hverken mere eller mindre. At skulle anfægte dens sagslighed eller objektivitet ser jeg ikke. Mennesket er nu engang forviklet med

sin verden og må herudaf vikle sine erfaringer, sin forståelse, sine begreber, teorier og indsigter. Det gælder også tiden. Tidsbevidsthed er bevidsthed om tid som den er givet med forandringer i og uden for bevidstheden.

Niels Thomassen

Fra Livstid og Verdenstid, i

David Fauverholts "Hvad er Tid?" (1999)

Chilian, Mitridates, Holophernes

Det var Zeus der begyndte – og den trojanske krig fulgte efter

Paris' dom

Zeus. Hermes! Tag det æble her og stig ned til Frygien til Priamos' Son, der netop nu vogter sit Kvæg paa Gargaron paa Idabjerget, og sig til ham: "Du er selv smuk og har Forstand paa Erotik, og derfor befaler Zeus dig at afgøre, hvem af Gudinderne der er smukkeste. Den, der sejrer i denne Kappelstrid, skal faa Æblet som Kamppris". – Nu maa I tre ogsaa hellere skynde jer ned til Jeres Dommer. Jeg vil slet ikke have noget med denne Sag at bestille, for jeg holder lige meget af alle tre, og hvis det kunde lade sig gøre, saa jeg helst, at I sejrede alle sammen, især fordi det ikke er til at undgaa, at de to andre vil blive mine Fjender, hvis jeg giver en af Jer Skonhedsprisen. Af den Grund duer jeg ikke til at være Dommer over Jer. Den unge Fryger, som I skal ned til, er af kongeligt Blod og en nær Slægtning af vores Ganymedes. Han er noget ligetil i sit Væsen, som Bjergboere kan være, men der er ingen, der vil paastaa, at han er uværdig til det Stykke Arbejde.

Lukian

En ridder

Fra hans satiriske dialogsamling *Gudesamtaler*, hvori gudinderne Hera, Afrodite og Athene sendes til jorden – ledsaget af Hermes med stridens æble. Lukian var født omkring år 120 e. Kr. i det nordlige Syrien. Han genfortæller de klassiske myter med bevidst naivitet og drager komiske konsekvenser af gudernes handlinger.

Kong Ubu går i krig

Far Ubu: Nå, mine herrer, lad os træffe vore dispositioner til slaget. Vi vil forblive på denne høj og begår ikke den dumhed at stige ned i det lave. Jeg holder mig i centrum som et levende citadel og I andre graviterer rundt om mig. Jeg må anbefale Jer at komme lige så mange kugler i bøsserne som der kan være, thi 8 kugler kan dræbe 8 russere, og det er nok til at jeg ikke får nogle på halsen. Vi anbringer fodinfanteristerne ved foden af højen, så de kan tage imod russerne og slå lidt ihjel på dem, kavalleristerne bagved så de kan kaste sig midt i forvirringen, og artilleriet rundt om den sig her forefindende vindmølle for at de kan skyde på hele hoben. Hvad os selv angår, da opholder vi os i vindmøllen og skyder derfra med Phnis'nanspistol ud gennem vinduet, på tværs af døren sætter vi den fysiske stok, og hvis nogen prøver at komme ind så lad ham vogte sig for rovhakken!!!

Alfred Jarry

Fra farcen om *Kong Ubu*, skrevet i 1888 og opført i 1896. Den satiriserer over det franske borgerskabs moral, og er samtidig en parodi på tidens traditionelle dramatiske genrer. Stykket fik stor betydning for surrealist og dadaister, og blev en af grundpillerne i det absurde teaters tradition.

De grækere – de grækere!!!

Priapos eller Priamos – hvad er forskellen

Holberg er en rigtig, rigtig drilledjævel – overalt i *Ulysses von Ithacia* leger han med den græske mytologi og med os som publikum. Fordrejer historien – sætter os på prøve.

I I. akts 1. scene lader Holberg således Marcolfus præsentere sig som tjener for prins Paris – søn af kongen af Troja – *Priapos!!!*

Er denne *Priapos* en bevidst skævert fra Holbergs pen, eller er det blot en studentervits, som digteren Holberg har mødt blandt sine studenter på universitetet. Der er næppe tvivl om, at Holberg som universitetslærer er stødt på massive fejltagelser omkring klassiske navne og begreber. Men *Priapos* – udnævnt til Trojas sidste konge? – det kræver en nærmere forklaring.

– Eller er navnet rettelig *Priamos*?

Priamos eller *Priamus* er ifølge den græske historie konge i Troja under den trojanske krig – og gift med Hekabe. Han er den sidste konge af Troja – og af hans 50 sønner og 50 døtre er de mest kendte Hektor, Paris, Cassandra og Polyxena.

Homer skildrer ham i *Iliaden* som den milde gamling, og i det kykliske

epos *Trojas Fald* dræbes han af Neoptolomos. Også i Virgils *Æneiden* finder vi ham portrætteret.

Priapos eller *Priapus* er til gengæld en grotesk antik frugtbarhedsgud med en umådelig livsappetit og forsynet med en gigantisk fallos. Han er bror til de tre chariter – eller de tre gratier – gudinder for skønhed og ynde. Hans kult hørte længe hjemme ved Hellespont.

Senere, i Rom, blev *Priapos* anset for temmelig komisk, og hans figur blev benyttet som fugleskræmsel.

Det var sandsynligvis både billedet af fugleskræmslet og den enorme fallos, som fik Holberg til at bytte om på navnene for at drille os og forvirre vore klassiske begreber:

Den “milde gamling” *Priamos* som fugleskræmsel – og dertil udstyret med en gedigen fallos! Der er næppe tvivl om, at Holberg endnu engang faldt ned af sin stol af bare latter.

I nutidens medicinske sprog finder vi endog begrebet “priapisme” – og det kan slås efter i et ganske almindeligt leksikon – for den der er tilstrækkelig nysgerrig.

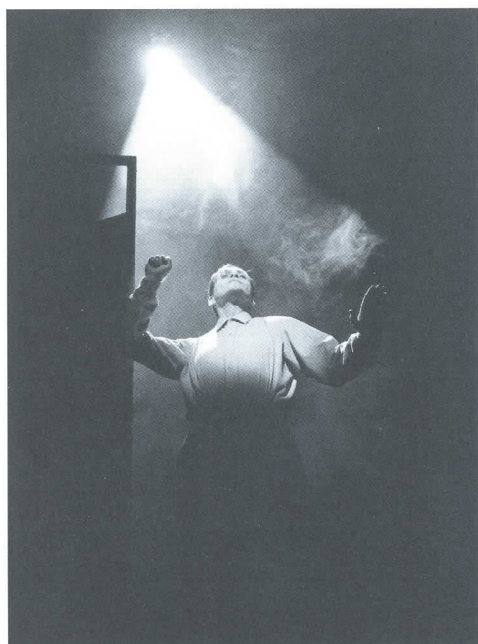
v/ Jørgen Heiner

Guden Priapos med instrumentet hejst

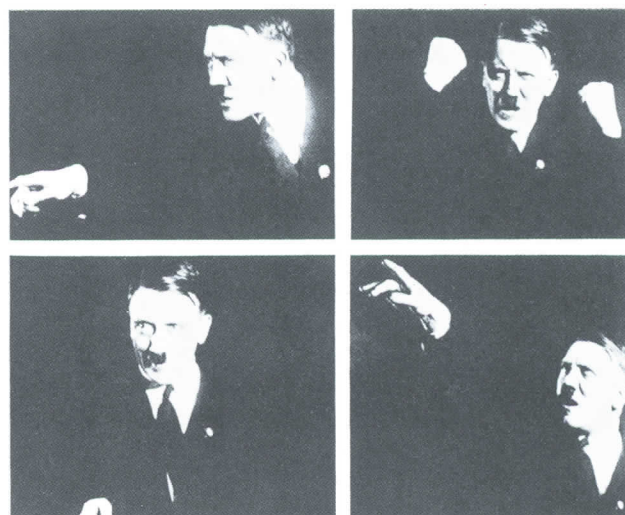

Kong Priamos af Troja

Effektfuld politiker-positur

(Den politiske Kandestøber, Aarhus Teater 1997/98)

Hitler afprøvede, hvordan han opnåede den bedst mulige “sceniske” virkning med sine taler ved hjælp af fagter og positurer. Og fotografen Heinrich Hoffmanns arrangerede billeder var en stærkt medvirkende årsag til skabelsen af den Førermyte, som skulle blive et vigtigt instrument til at styre Det tredje Rige. Samtidig var de hoffmannske fotografier med til at skabe Hitlers egen opfattelse af sin rolle som en ny Messias.

Gæster i Ulysses von Ithacia

● Karl Erik Christophersen

● Klaus Wegener

Karl Erik Christophersen

Som færdiguddannet i 1952 blev Karl Erik Christophersen ansat på Aarhus Teater og fik de følgende år talrige store opgaver. I 1957 blev han tildelt Osvald Helmuths legat – efter samspillet med Osvald Helmuth i *Den politiske Kandestøber*. Karl Erik Christophersen var fra 1950-61 en ivrig deltager i Holberg-spillene i Den Gamle By – fra han startede som elev og til han senere blev hovedrolleindehaver. Efter syv år på Aarhus Teater rejste Karl Erik Christophersen til Aalborg Teater, hvor han gennem 15 sæsoner spillede alt fra klassiske komedier og dramaer til moderne, absurd teater. Hans rolle som Magis i *Ægget* blev i 1960 belønnet med Pressens Rundskuepris.

I 1975 vendte han tilbage til Århus og har

– på nær en enkelt sæson i Aalborg – været her indtil sæsonen 1998/99. Karl Erik Christophersen kan senere på sæsonen ses i *Emil fra Lønneberg* som Tumpe-Jokum.

Klaus Wegener

Klaus Wegener er sprunget ind i rollen som Marcolfus med kort varsel, som erstatning for en skadet skuespiller. Han er nok kendt af de fleste århusianske teatergængere, da han efter uddannelse på Skuespillerskolen ved Aarhus Teater, i flere perioder har været ansat på Bispetorvet. Klaus Wegener har medvirket i bl.a. *Djævelen og den gode Gud*, *La Cage aux Folles*, *Lykke-Per*, *Laser og Pjalter*, *Lyset over Skagen*, *Stor ståhej for Ingenting*, *Titus Andronicus*, *Greven af Monte-Cristo* og *Gengangerne*. Sidst

Klaus Wegener besøgte Aarhus Teater var i *Den politiske Kandestøber*, *David og Goliath* og *Livsens Ondskab*, gæstespil fra Amager Scenen. Af andre væsentlige opgaver inden for de sidste seks år kan nævnes; Konsulent i *Clockwork Orange*, og Gabriel i *Vallombrosa* på Betty Nansen 1993 & 1995, Le Bret i *Cyrano*, Glad-saxe Teater 1994, Enhver i *Det gamle spil om Enhver*, 1994, Per Knutzon i *Luk vinduet op for brisen*, Det Kgl. Teater, 1995, Don Pedro i *Stor Ståhej for Ingenting*, Det Danske Teater, 1996, Præsten i *Faderen*, 1997 og senest *Maria Stuart* og *Røg i Køkkenet*, Det Danske Teater.

Klaus Wegener har desuden kunnet ses som skadestuelæge i Lars von Triers tv-serie *Riget II*. Til oktober dukker han atter op på tv i de uigenkaldeligt sidste afsnit af serien *Taxa*.

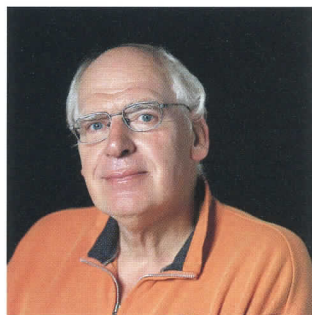
● Kim Veisgaard

● Niels Ellegaard

● Lotte Munk

● Ejnar Hans Jensen

Kære publikum

Vi vil løbende gennem sæsonen 1999/2000 præsentere Aarhus Teaters skuespillerensemble i programmerne til Store Scene og Scala. Derudover kan de skuespillere, vi allerede har præsenteret, ses på vores hjemmeside www.aarhustheater.dk, hvor man ligeledes kan læse om teatrets repertoire, historie, seneste nyt mm.

Kim Veisgaard

Kim Veisgaard startede sin teaterkarriere på Svalegangen som regissør. På afbud kom han med som skuespiller i en forestilling, og dermed var kursen lagt. Han fortsatte i en lang række opgaver på Svalegangen inden han tog beslutningen om at blive skuespiller.

Kim Veisgaard er uddannet på Statens Teaterskole og kom efter endt uddannelse til Aalborg Teater og en tur tilbage til Svalegangen, inden han i 1982 blev engageret af Aarhus Teater, og hvor han gennem årene har gjort sig bemærket i over 60 roller – store som små – spændende over hele teatrets repertoire. Kim Veisgaard er to gange nomineret til teaterprisen Jeppe for sit spil. Han har desuden haft flere opgaver for DR-TV.

Senest har vi set Kim Veisgaard i to store roller i den forgangne sæson, som Falstaff i *De lystige Koner i Windsor* og Robert Ravn i *Cheek to Cheek*.

Kim Veisgaard kan i øvrigt ses i 100 års *Ensomhed* og som Løjtnant Buddinge i *Genboerne* i indeværende sæson.

Niels Ellegaard

Niels Ellegaard blev landskendt, da han i 1997 modtog Dirch-Prisen som Årets Revykunstner for sin optræden i Århus Revyen. En revy han også har sat sit markante præg på som instruktør i 1996 & '99.

Han har Café Teatrets 3-årige Dramaskole i

bagagen og har haft flere roller på københavnske scener, i revyer og diverse underholdningsprogrammer i tv – bl.a. *Vagn og Willy* og *Mosquito*, samt i filmene *Vil du se min smukke Navle*, som F16-Pilot i *Anton* (1996) og i *Bølle Bob* i 1998.

I 1985 stiftede Niels Ellegaard første gang bekendtskab med smilets by, da han blev hyret af Børneteateret Filuren. Siden har han bosat sig i Århus, hvor han har medvirket i flere succesforestillinger på Svalegangen – bl.a. *Borgen*, *Napoleonskrigen*, *Englemageren* og *Syng så Baby* – inden han i 1997 startede på Aarhus Teater som Antonius Hjulmager i *Den politiske Kandestøber*. Siden er det blevet til roller i *En Tjener – To Herrer* og *De lystige Koner i Windsor*. Niels Ellegaard blev for nylig tildelt Frihedens Pris '99 – en kommunal pris der gives til én, som har gjort noget særligt for Tivoli Friheden.

Senere denne sæson kan Niels Ellegaard ses som Far Anton i *Emil fra Lønneberg*, i *Fædra* og i *Snart kommer Tiden*.

Lotte Munk

Lotte Munk er uddannet i 1995 fra Skuespillerskolen ved Aarhus Teater. Efter afgangsforestillingen *Ingenmandsland* har hun været ansat i ensemblet på Aarhus Teater – med en enkelt orlovsperiode – og har i de tre sæsoner spillet så forskellige roller som Janet i *Rocky Horror*, Snehvite i *Lipstick Killer*, Sofia i *Klinikken*, Fru Bastian i *Folk og Røvere i Kardemomme By*,

Lisa i *Døde Komikeres Klub*, Engelke i *Den politiske Kandestøber* og Clarise i *En Tjener – To Herrer*. Lotte Munk har tillige spillet med i Lars von Triers dogmefilm *Idioterne*. Udover skuespillerjobbet optræder Lotte Munk med foredrag, oplæsning og visesang.

Senere denne sæson medvirker Lotte Munk i *Carmen Negra* og som Helga i *Den blinde Maler*.

Ejnar Hans Jensen

Ejnar Hans Jensen spillede efter statistroller på Det Kgl. Teater og i adskillige spillefilm, Harald i den københavnske studenterrevy 1960: *Blåtand melder Storm*, og blev herefter optaget på Skuespillerskolen ved Aarhus Teater. Det er siden blevet til mere end 130 roller på især Aarhus Teater og Svalegangen. Han har spillet mange roller indenfor det klassiske og især det moderne, som er Ejnar Hans Jensens favoritgenre – specielt farcen og komedien.

Ejnar Hans Jensen har spillet på Svalegangen og det daværende musik- og teaterhus Vestergade 58, lige siden starten.

En helt særegen lokalberømmelse har Ejnar Hans Jensen opnået som rundviser på Aarhus Teater gennem en lang årrække. Han er en efterspurgt H.C. Andersen-fortolker og optræder gerne som foredragsholder.

Ejnar Hans Jensen kan senere på sæsonen ses som Kort-Kalle i *Emil fra Lønneberg* og i cabareten *Jægers Pris*.

A A R H U S T E A T E R S S P O N S O R E R

Aarhus Teater er
støttet af Århus Amt

